

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

צו.

תורה אור

אם סוכה דוד הנופלת. מלכות דוד שנפלה להי קרי משיח בר נפלי: עד שהראשונה פקודה. עד שלא כלתה זרה ראשונה שניה ממחרת לזא. פקודה כמו לא נפקד (במדבר לא): שזע. שמיטה: והמטריה על עיר אחת. שיהא מעט מטר ויהא רעב במקום זה ושזע במקום זה: היי רעב. רעב מעט שלא יהא שזע שזע במקום: משפחה מלומדיה. מתוך שאין להם מה לאכול: בששים קולות. ילאו קולות שכן דוד זא. ל"א קולות מתקיעת שופר שנאמר יתקע בשופר גדול (שעיה כו): מלחמות. זין עוזדי כוכבים לישראל: דהוה הכי. שנה אחת רעב שנה אחת שזע ואעפ"כ לא זא בן דוד: בששים קולות מי הוה. כלום ילאו קולות שכן דוד זא: ועוד כסדרן מי הוה. כלומר אלו הזרות דקמני הכא כסדרן לא אתרמו בשזע אחד אצל כי אתרמו אחי משיח: אשר חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבות משיחך. לא אתפרש האי קרא למאי איכתיב הכא דהא לא קא דריש זיה מידי ונראה למורי שכן נכתב בספרים תמלה כמו שזיינו צפ' אחרון דסוטה (דף מט:): בעקבות המשיח חולפה יסגא וכתבו פירוש זה על בעקבות שזע לשון סוף כמו אשר חרפו עקבות משיחך: זית הועד. מקום שתלמידי חכמים מתוועדין עס ללמוד תורה: ויאנשי הגבול. אנשי גבול ארץ ישראל. ל"א אנשי גזית סנהדרין: לפני כלב דלמיין משמ כלב מ"ר. ל"א לפני הלכב שלא יתביישו זה מזה: משפול על הכריות. כל העולם אומרין עליו שוטה הוא. היינו משתולל לשון שטות כמו מוליך יועצים שולל (איוב יב): יוכא קושטא בעלמא. אין אדם בעולם שידבר אמת תמיד: אמר לי ההוא בערנן דאי הווי יבני ליה כל הללי דעלמא לא משני בדבוריה. לשקר ואשתמי לי הכי זימנא חלף חלקעי להווא אתרא וקושטא שמייה: טרפא אצבא. שהיתה שואלת אותה: לאו אורח ארעא. לומר היכן היא האיל וחיפה רישה: ה"ג נערים ילבינו פני זקנים. כלומר יחרפו ויביישו אותם: וזקנים יעמדו לפני הנערים. לכבדו והיינו דלמרינן (בסוטה ע"א מ:): בעקבות המשיח חולפה יסגא: צע קמה צלמה. לתרפה ולביישה: היוקר יעוט. שלא יכבדו זה את זה. יקר כבוד. ל"א היוקר יעוט מכיזב שזען יהא עוותן ורמלא. מ"ר: והגפן יסן פרוי. ואעפ"כ יהיה היין ביוקר שלא יהיה כרכה צפרי ענמא. ל"א שיהיו כולן

(א) מגילה ח: (ב) רש"ל מ"ו, (א) [סוטה מט: (ד) רש"ל מ"ו, (ב) [ב"מ מט: ע"ש], (ו) י"ג סברי, (ז) י"ג אמרי, (ח) סוטה מט: (ט) [בבבכות לה: ויזמא עב: גס בעי ליתא מלת בעינא וכן לעיל בסמך כמטותא זינן], (י) [ר"ה ל"א], (יא) ע"ז ט"ה, (ב) כס"א ליתא מלת, (ג) [ר"ל ושמנה], (ד) כס"א: מלכות הרשעה,

הנהגות הגר"א

[א] גמ' אשר חרפו. נדפס בלבו רש"ל מוקח זה נמחק ההג"ה: [ב] שם ואנשי גבול. נמחק חזית גבול. וע"ז חול: [ג] שם ופני הדור כפי הלכב. נמחק: [ד] שם ופר מרע משתולל. נדפס בלבו רש"ל מ"ו נמחק ההג"ה:

מוסף רש"י

בית הוועד יהיה לזנות. בית הוועד של חכמים יהיה לבית זנות. שכל החכמים ואין לומר תורה ויהיה חרב מאין אש ובעלי זימה נעזר היו בית מדרשות שלהם (סוטה טו:). שמת אלפים שנה הוי בעלמא. נגזר על העולם להתקיים כמנין ימי השבעה ביום השביעי שנת ובשבעת אלפים שנה העולם (ע"ז טו). שני אלפים תורה. שני אלפים ראשונים נגזר עליו להיות תורה. כלל תורה. ושני אלפים תורה. כלל ימות המשיח (שם).

רודפין אחר היין ומשתכרין וממייקר היין אע"פ שרוב זין בעולם: לנו הפך לכן עסור הוא. כשפטע הנגע בכל העור. כך כשהפכה כל המלכות למינות מצא גאולה: כי דין ה' עמו. להציא להם גאולה: כי יראה כי אלוה יד. שתלך ותמחק ידן של מסורות ומלליחין במלשינותן: שישמעו הפלמוידי. שמחוקין ידי ישראל להחזיקן למוטע: שמכלה פרוטה. והיינו אזלת יד שיהו צדיים ריקניות: כזינול. כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: אין עוזר ואין סומך לישראל שיהיו שפלים למלך ולאומר אין עוזר וסומך שיהיו מתיאשין מן הגאולה: דמעסקי ציה. לידע מתי יצא: ועקרב נושך האדם פתאום: וחד חרוב. שאלף שנה יהיה חרוב מוך מששת אלפים אלו דהיינו אלף שציעי: פרי אלפים הוא חרב אלף שציעי ואלף שמיני: יומנו של הקצ"ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים צעייך כיום אתמול כי יעבור: משמט. ונעשה חרב: שנוונו שצט. שהעולם משמט: הוי ענמא. העולם כך מתקיים: צ' אלפים היה פשו. תמט' שלא ניתנה עדיין תורה והיה העולם כמותו ומלמד הרשעון עד שיהיה אצרהה צן נ"צ שנה אילכ אלפים שנה כדמוכחי קראי דכשנשלמו אלפים שנה עסק אצרהה שזורה שנאמר (בראשית יב) ואת הפפא אשר עשו צחקן ומתרגמינן דשעבידו לזוריימא צחקן ולמרינן במסכת ע"ז (דף טו). גמירי דההוא שעתא ויהי אצרהה צן חמשין ומרתי שני: ויהי אלפים שנה. מן הנפש אשר עשו צחקן עד [אלפים] שנות המשיח ארבעים (ט) ושמנה שנה עד שנוול יתקן וששים שנה משנוול יתקן עד שנוול יעקב הרי ק"ח וק"ל שהיו ליעקב כשצא למצרים הרי רל"ח ורד"ו שעמדו צמלרים הרי תמ"ח ומשילאו ממלרים עד שנצנה בית ראשון ת"פ דכתיב (מלכים א' ו) ויהי בשמנים שנה ארבע מאות שנה לזאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' הרי תמקס"ח ומ"י שעמד בית ראשון כדמוכחי קראי על פי משזון שנות המלכים וע' דגלות צבל ות"כ שעמד בית שני הרי תמ"ק ותמקס"ח הרי אלפים פחות קע"צ וקע"צ קודם השלמת ד' אלפים נחרצ הבית ולסוף אותן קע"צ נשלמו שני אלפים תורה ואידי דלמר שני אלפים תהו קאמר שני אלפים תורה ולא שמכלה תורה אחר שני אלפים. מ"ר: ושני אלפים שנות המשיח. שלאחר שני אלפים תורה הוה דינו שיצא משיח ותכלה הגלות ויבטל השעבוד מישראל: מצל

את סוכת דוד הנופלת א"ל הכי אמר רבי יוחנן דוד שבן דוד בא בו תלמידי חכמים מתמעטים והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה ממחרת לבא ת"ר שבוע שבן דוד בא בו שנה ראשונה מתקיים מקרא זה והמטריה על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר שניה חיצו רעב משתלחים שלישיית רעב גדול ומתים אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה ותורה משתכחת מלומדיה ברביעית שובע ואינו שובע בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמהין ותורה חוזרת ללומדיה בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא אמר רב יוסף הא כמה שביעית דהוה בן ולא אתא אמר אביי בששית קולות בשביעית מלחמות מי הוה ועוד כסדרן מי הוה [א] [אשר חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבות משיחך] תניא ר' יהודה אומר דוד שבן דוד בא בו בית הוועד יהיה לזנות והגליל יחרב והגבלן יאשם [ב] ואנשי גבול יסובכו מעיר לעיר ולא יחוננו והחכמת הסופרים תסרח ויראי חמא ימאסו [ג] ופני הדור כפני כלב והאמת נעדרת שנאמר ויהי האמת נעדרת [ד] [וסר מרע משתולל] מאי ותהי האמת נעדרת אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה מאי וסר מרע משתולל אמרי דבי ר' שילא כל מי שסר מרע משתולל על הבריות אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא אמר לי [ה] ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה רב טביומי שמיה דאי הווי יתבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדבוריה זימנא חלף איקלעי לההוא אתרא וקושטא שמיה ולא הווי משני בדבוריהו ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה נסיבי איתתא מינהון והווי לי תרתין בנין מינה יומא חד הוה יתבא דביתהו וקא חייפא רישה אתאי שיבכתה מרפא אדשא [ו] סבר לאו אורח ארעא אמר לה ליתא הכא שכיבו ליה תרתין בנין אתו איניש דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה מעשה א"ל במטותא מינך פוק מאתרין ולא תגרי בהו מותנא בהך איניש תניא ר' נהוראי אומר דוד שבן דוד בא בו [ז] נערים ילבינו פני זקנים וקנים יעמדו לפני נערים

1. וגם אנכי מקנתי במקם את הגשם בעוד שלשה חדשים לקציר והמטריה על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת תפטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה עמוס ד ז תיבש: 2. אשר חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבות תהלים פט וב 3. ותהי האמת נעדרת ופר מרע משתולל וירא ו ורע בעיניו בי אין משפט: ישעיהו גט טו 4. כי בן מנבל אב פת קמה באמה כלה בממחה איבי איש אנשי ביתו: מיכה ו 5. ויראה הפתח והצה כסיתה היצרת את כל בשרו וטהר את הנגע כלו הפך לכן טהור הוא: ויקרא יג יג 6. כי ידון ה' עמו ועל עבריו יתגהם כי יראה פי אולת יד ואפס עצור ועווב: דברים לב לו 7. עיני גבורות אדם שפלו ושחרום אנשים ונשגב ה' לבדו ביום ההוא: ישעיהו ב יא 8. יתננו מימים ביום השלישי יקבנו ונתיה לקציר: השע ו ב 9. וקרום פראים קרני בלתי בשמך רענו: תהלים צב יא 10. כי אלף שנים בעיניך ביום אתמול כי יעבר ואשפוקה בקללה: תהלים צ ד

ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני כלב ואין הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר דוד שבן דוד בא בו העוות תרכה והיוקר יעות והגפן יתן פרוי והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא כולו הפך לבן טהור הוא ת"ר כי דין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועוזב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכים ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועוזב כביכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זורא כי הוה משכח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במטותא [ו] בעינא מניינו לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קטינא [ז] שית אלפי שני הווי עלמא וחד הרוב שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא אביי אמר תרי הרוב שנאמר [ח] היינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת ל' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר [ט] מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר [י] כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור [יא] תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו